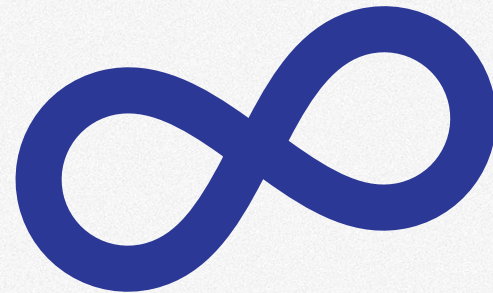

Zorg als emancipatie

Over de maatschappelijke wortels van psychische problemen onder neurodivergente mensen

Gert-Jan Vanaken

'Neurodivergentie en geestelijke gezondheid'

Vives Roeselare

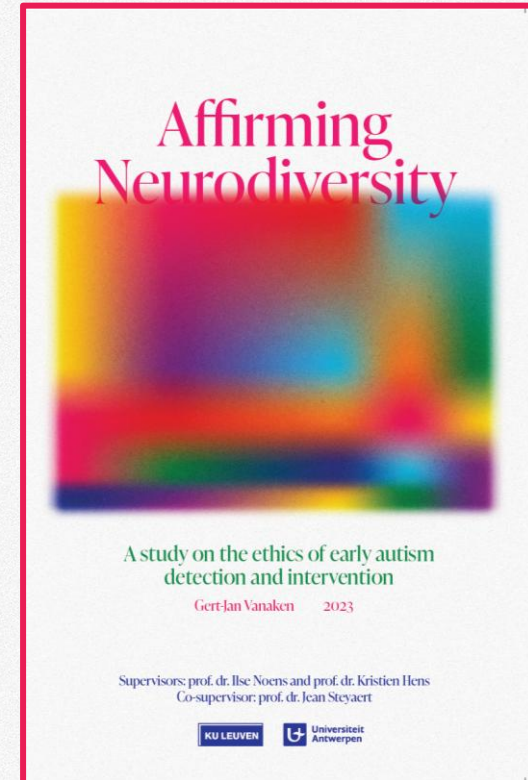
07.05.2026

Gert-Jan Vanaken

KU LEUVEN Universiteit Antwerpen

- basisarts (2018)
- PhD (2023)
“Affirming Neurodiversity. A study on the ethics of early autism detection and intervention”
- **Post-doctoraal onderzoeker**
 - *Neuro-affirmatieve psycho-educatie*
 - *Autism Advocacy Academy*
 - *Neurodiversiteit & ADHD en Tourette*
- *Disability & neurodiversity studies, zorgethiek, toegepast en participatief autisme onderzoek*
- neurotypisch
- gertjanvanaken.be

Slides

In het vorige hoofdstuk gebruikte ik het woord *autist*. Sommige mensen met autisme vinden dat een stom woord, die hebben liever: *iemand met autisme*.

Anderen vinden autist juist goed: 'Je zegt toch ook niet... *iemand wiens werk het is om spullen van mensen te verhuizen*. Zo iemand noem je toch ook: verhuizer.'

Geen speld tussen te krijgen (tenzij je echt je best doet, een beetje wrikken, dan lukt het meestal wel).

Zelf heb ik trouwens geen voorkeur. *Autist of iemand met autisme*.

Autist klinkt wat harder, net als orthodontist. Aan de andere kant: autist is wel duidelijk. En korter. In veel situaties vind ik: hoe minder woorden, hoe beter. Minder woorden betekent meer stiltes en stiltes zijn weldadig.

Erik Jan Harmens, *Het Grote Autismeboek, 2024*

OVERZICHT

- 1) **Neurodiversiteit?**
- 2) Neurodivergentie ~ geestelijke gezondheid?
- 3) Neuro-affirmatieve zorg?

5

CAUTION CHILDREN

CAUTION
Potentially slippery
on roads and footpaths

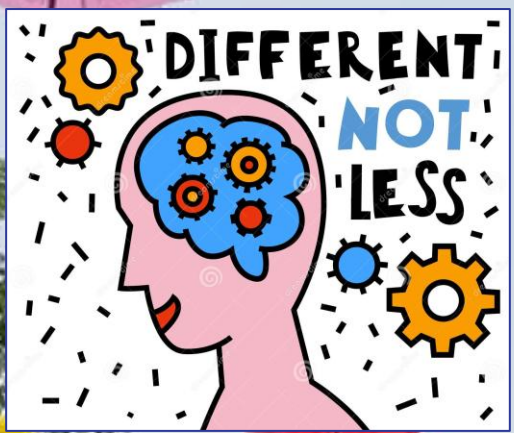
Staff

18

BOYCOTT
SPECTRUM
10K
#BoycottSpectrum10K

EMBRACE
DON'T
ERASE
#BoycottSpectrum10K

@hannah.torbay

Neurodiversity

AUTISM

DYSPRAXIA

DEVELOPMENTAL LANGUAGE DISORDER

DYSCALCULIA

DYSLEXIA

ADHD

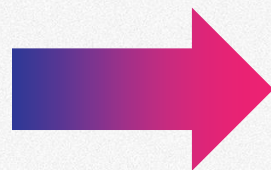
+ MORE!

Bottle & Craft

BAR & BISTRO

Stoornisparadigma

- tekortkoming, remediëren/behandelen/voorkomen
- normaal <-> abnormaal
- individueel probleem
- professionele expertise

Neurodiversiteitsparadigma

- verschil, accommoderen
- diversiteit, mainstream <-> marge
- interactie met onrechtvaardige samenleving
- ervaringsdeskundige kennis₇

Neurodiversiteit

Neurodiversiteits-
paradigma

Neurodivers

Neurotypisch

Neurodiversiteitsbeweging

Neurodivergent

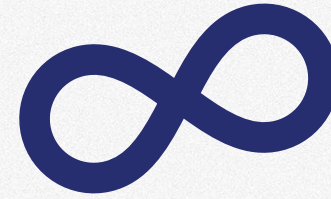
1

Neurodiversiteit gaat over iedereen

Neurodiversiteit betekent dat we allemaal verschillen in hoe we denken, voelen en leren omdat onze hersenen informatie anders verwerken.

Er is geen juiste of verkeerde manier om te zijn.

Neurodiversiteit

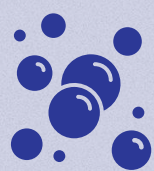
>>> autisme

*~aandacht, sociale contacten,
communicatie, lezen, schrijven, motoriek*

denk ook aan
genderdiversiteit en
etnisch-culturele diversiteit

Neurodiversiteitsbeweging

aannames

- intrinsieke **gelijkwaardigheid** van neurotypes
- structurele **discriminatie en exclusie** (validisme)
~ervaren problemen van neurodivergente mensen

politieke eisen

- **acceptatie** van diversiteit als norm ('anti-cure', 'anti-normalisatie', inclusief taalgebruik)
- **emancipatie** neurodivergente minderheden (inspraak, inclusie)

aut & out

LAVA!

Lees- en Adviesgroep
Volwassenen met
Autisme vzw

eucap
European Council of Autistic People

Bringing together autistic-led organisations in Europe

sterkmakers
in autisme

Neurodivers

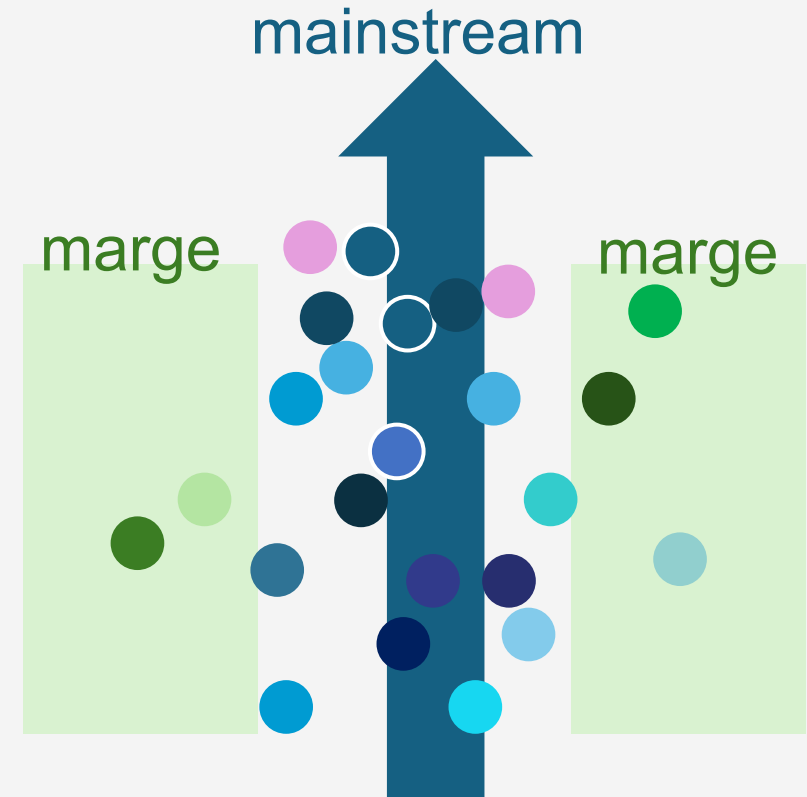
Verwijst naar **verscheidenheid binnen een groep**,
nooit naar een individu

vb. *“onze neurodiverse studentenpopulatie
vraagt om differentiatie in lesmethoden”*

Neurodivergent Neurotypisch

Verwijst naar een **positie t.o.v. de maatschappelijke norm**

vb. *“als neurodivergente student pas ik me
voortdurend aan aan de verwachtingen van mijn
docenten”*

- Afwijzing van beleefde problemen van neurodivergente mensen en hun naasten?
- Louter verbloemende terminologie?

- Contextualiseren en politiseren van beleefde problemen
- Oproep tot betere, meer emanciperende zorg en ondersteuning

It's time to embrace 'profound autism'

- ND-paradigma enkel van toepassing voor verbaal vloeiende, begaafde mensen?

- Solidariteit ongeacht ondersteuningsnoden
- Oproep tot meer inclusie, eerder dan minder
(<-> 'hoog/laag functionerend autisme'; 'profound autism')
- Ook hoge ondersteuningsnoden politiseren

Actiegroep
wachtlijst
mensen
aan de k

Ongehoord! Niet Akkoord!

Een jaar na de hervormingsvoorstellen van minister Gennez trekken we opnieuw aan de alarmbel. Deze hervorming dreigt te mislukken. Ze vertrekt niet vanuit de noden van personen met een handicap en zet hun rechten onder druk.

Toch wil de minister deze hervormingen nog vóór de zomer doorduwen. Dit is ongehoord. Dit aanvaarden we niet.

Laat je stem horen. Kom mee actievoeren.

Vrijdag 22 mei om 11u
Martelaarsplein, Brussel

How Ableism Affects My Life as a Non-Speaking Autistic

By Benjamin McGann

My Autistic Son Needs 24/7 Support. And That's OK.

We have a good life, because we stopped buying into mainstream notions about what happy families look like.

Neurodivergent
Neurotypisch

Zijn er grenzen aan neurodivergentie?
Wie kan/mag/wil zich neurodivergent noemen?

Nieuwe tweedeling?
Bestaat er wel zoiets als *'een neurotypisch persoon'*?

- Algemene introductie tot **neurodiversiteitsdenken**

[link](#)

Neurodiversiteit

Een nieuwe blik op autisme en autismehulpverlening

Gert-Jan Vanaken⁽¹⁾

(1) Gert-Jan Vanaken is postdoctoraal onderzoeker aan de KU Leuven en de Universiteit Antwerpen. Hij werkt momenteel rond het thema van emanciperende klinische autismezorg.

- **ADHD** als neurodivergentie?

[link](#)

Can the neurodiversity approach apply to ADHD? Exploring the lived experience of ADHD as neurodivergence

Authors:

Saskia van der Oord*¹, Gert-Jan Vanaken^{1,2*} & Blandine French⁴

- **Tourette** als neurodivergentie?

[link](#)

Neurodiversity
Volume 3, 2025
© The Author(s) 2025, Article Reuse Guidelines
<https://doi.org/10.1177/27546330251378383>

Sage Journals

Original Research Article

Can the Neurodiversity Movement Make Space for Tourette's? Dialoguing Lived Experiences and Theory

Gert-Jan Vanaken ^{1,2,3}, Annelien Mulkers⁴, Julie Segers ^{1,3}, Kristien Hens ^{2,3}, Jean Steyaert ^{3,4,5}, and Jo Bervoets ^{2,3}

OVERZICHT

- 1) Neurodiversiteit?
- 2) **Neurodivergentie ~ geestelijke gezondheid?**
- 3) Neuro-affirmatieve zorg?

Neurodivergentie ~ geestelijke gezondheidsproblemen?

Autisme

Prevalence of co-occurring mental health diagnoses in the autism population: a systematic review and meta-analysis

Meng-Chuan Lai*, Caroline Kasse*, Richard Besney, Sarah Bonato, Laura Hull, William Mandy, Peter Szatmari, Stephanie H Ameis

	Autistische mensen (%)	Algemene bevolking (%)
Angst	20	7,3
Depressie	11	4,7
Bipolaire stoornis	5	0,71
Schizofrenie en psychotische st.	4	0,46
Gedragsstoornissen	9	0,7
Slaapstoornissen	12	8,9
ADHD	28	7,2

N.B. suïcidaliteit, eetstoornissen, trauma, *autistic burnout* etc.

Neurodivergentie ~ geestelijke gezondheidsproblemen?

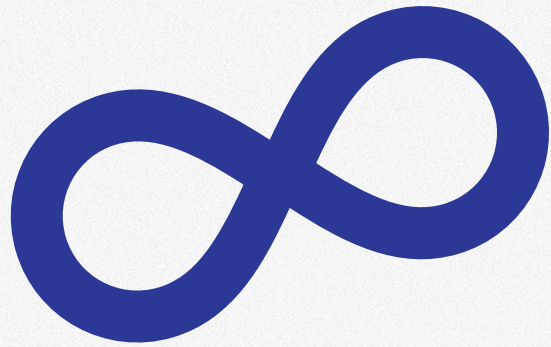
Psychiatric comorbidity in children and adolescents with ADHD:
A systematic review and meta-analysis

Urdur Njardvik ^{a,*}, Gro Janne Wergeland ^{b,c}, Eili N. Riise ^d, Dagmar Kr. Hannesdottir ^{a,c},
Lars-Göran Öst ^f

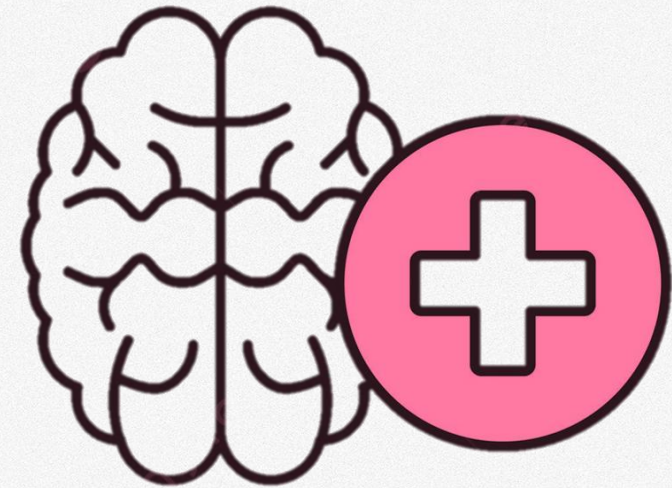
ADHD

	ADHD <18j (%)	Algemene bevolking <18j (%)
Angst	18,4	6,5
Depressie	9,3	2
Bipolaire stoornis	3,6	0,4
Schizofrenie en psychotische st.		
Gedragsstoornissen	30	4,6
Slaapstoornissen		
Autisme	8,2	1,5

neurodivergentie

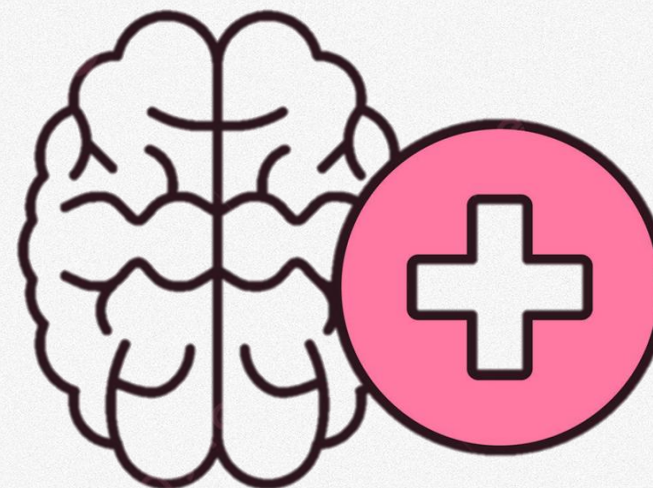
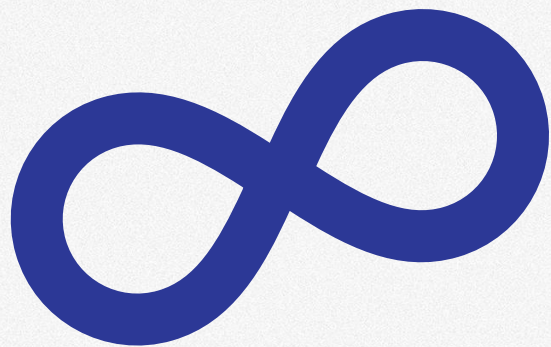

geestelijke gezondheidsproblemen

neurodivergentie

geestelijke gezondheidsproblemen

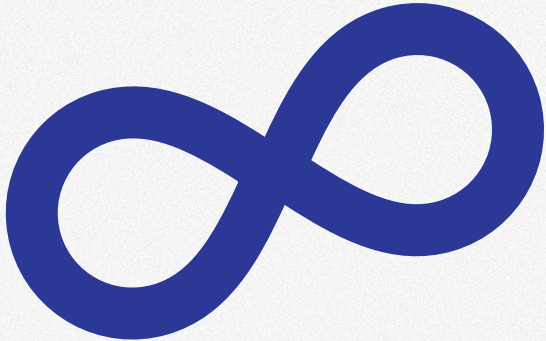

The Foundations of Autistic Flourishing

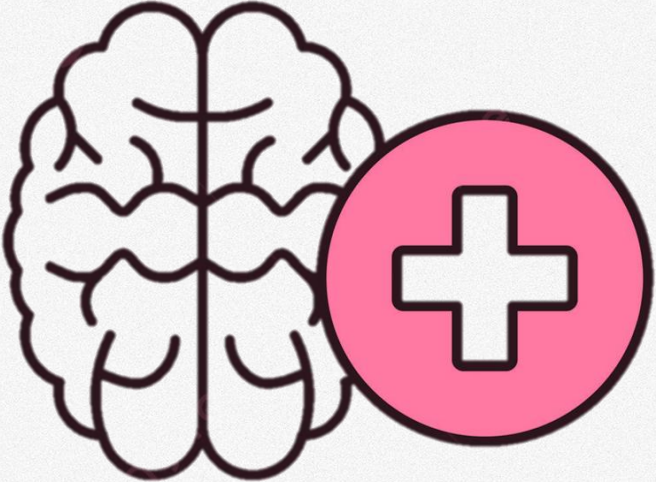
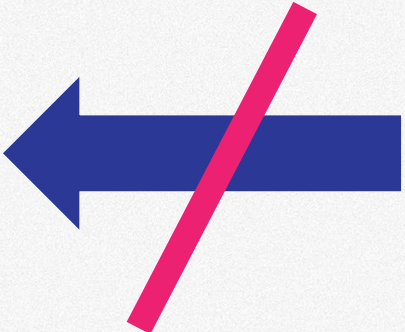
Elizabeth Pellicano^{1,2} · Melanie Heyworth^{2,3}

Pellicano & Heyworth, 2023.
Current Psychiatry Reports

neurodivergentie

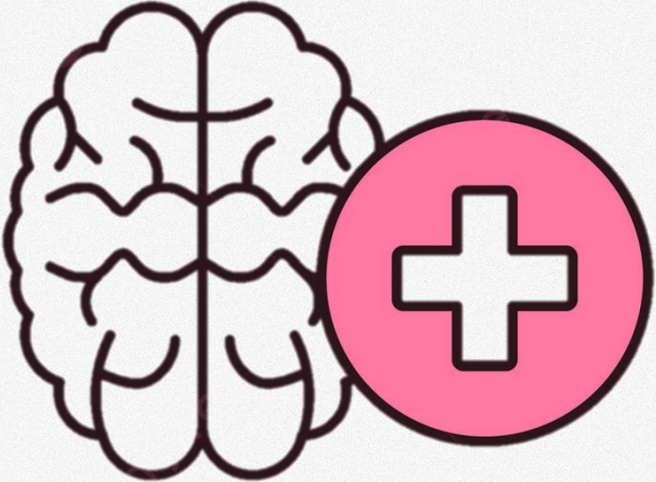
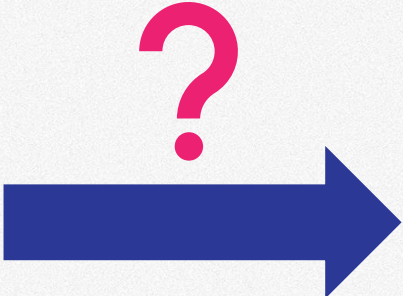
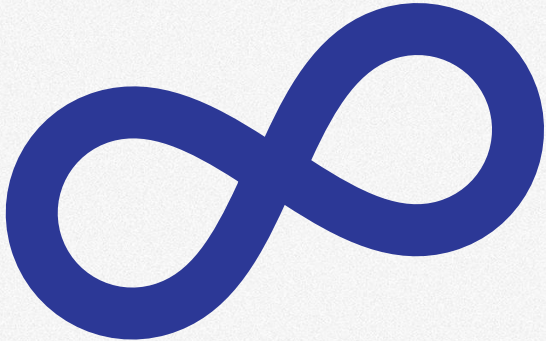

geestelijke gezondheidsproblemen

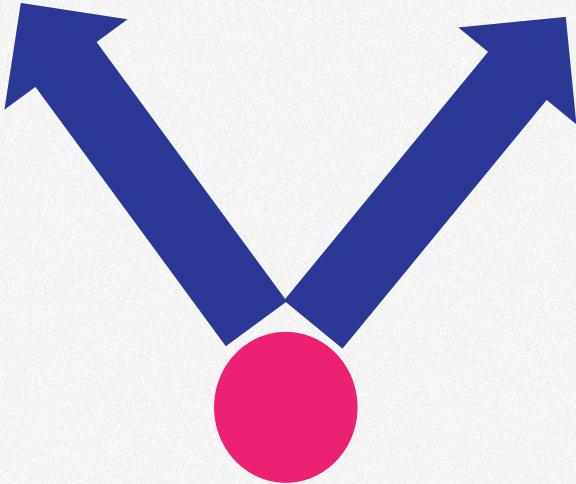
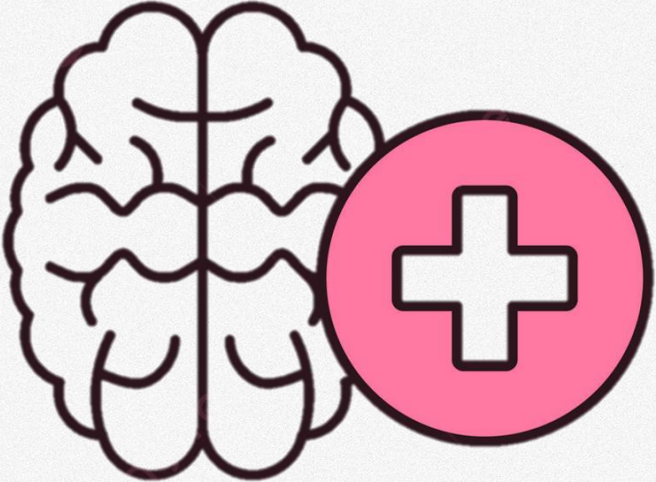
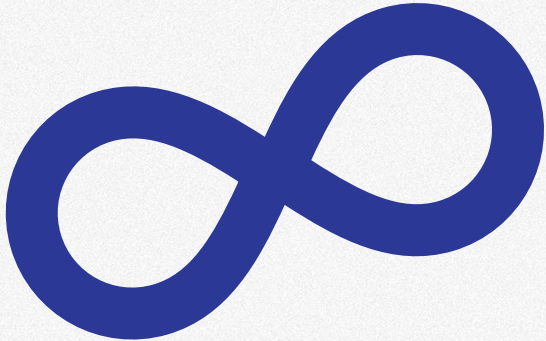
neurodivergentie

geestelijke gezondheidsproblemen

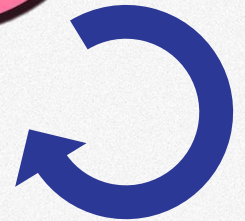
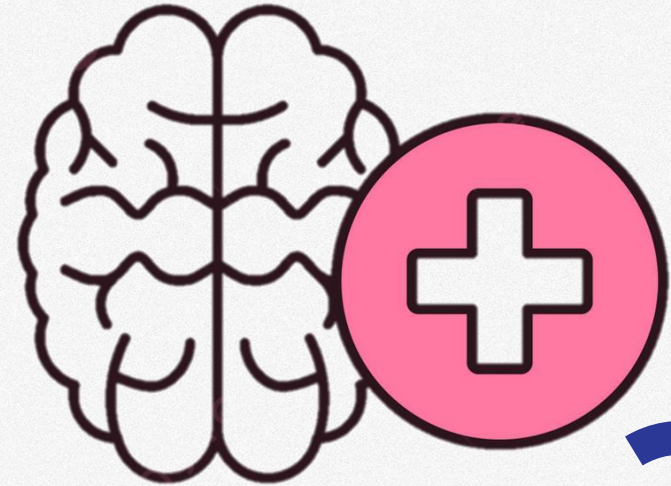
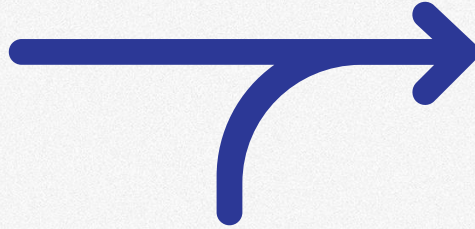
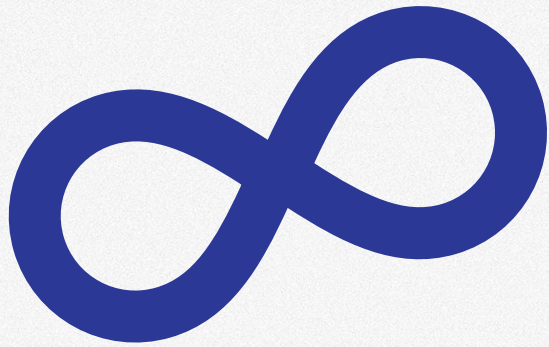
neurodivergentie

geestelijke gezondheidsproblemen

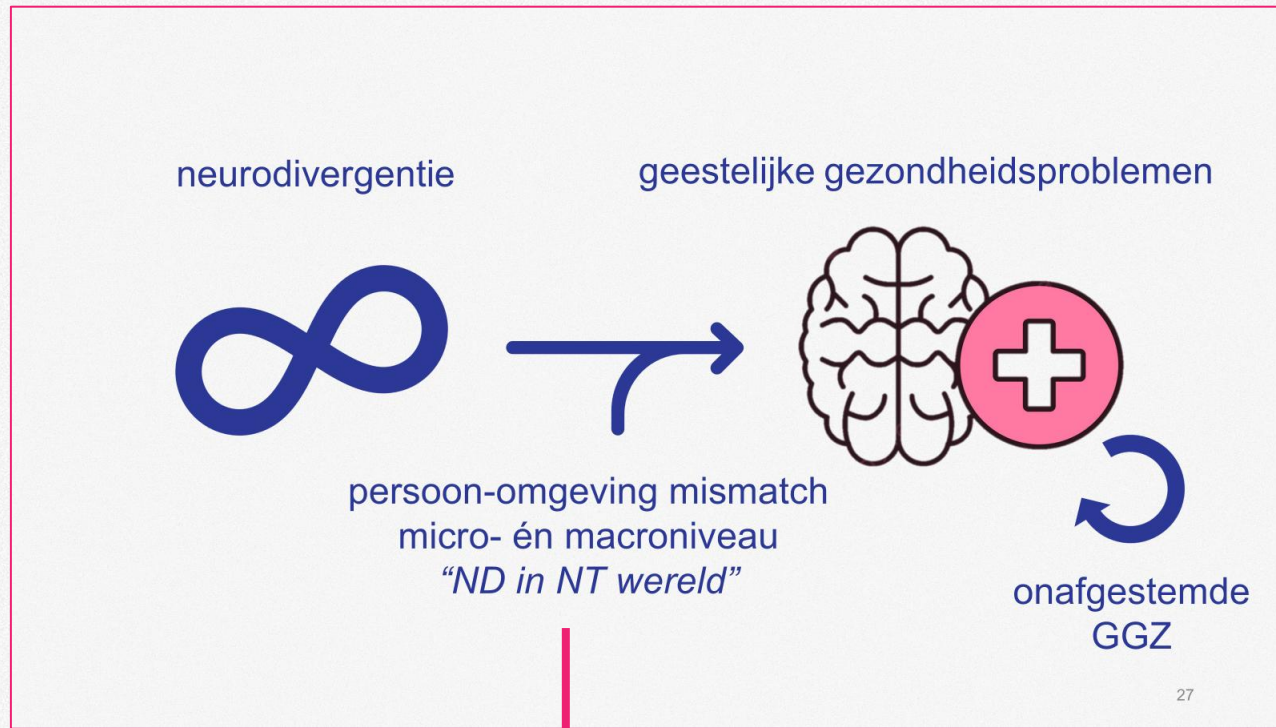
neurodivergentie

geestelijke gezondheidsproblemen

persoon-omgeving mismatch
micro- én macroniveau
“ND in NT wereld”

onafgestemde
GGZ

"Minority Stress"

Extending the Minority Stress Model to Understand Mental Health Problems Experienced by the Autistic Population

Monique Botha and David M. Frost

Botha & Frost, 2019

=opstapeling van sociale stress o.w.v. mi

intersectie met gender, seksuele voorkeur en etniciteit

...gna, laag zelfbeeld

Review

“We Have to Try to Find a Way, a Clinical Bridge” - autistic adults’ experience of accessing and receiving support for mental health difficulties: A systematic review and thematic meta-synthesis

Janina Brede^{a,*}, Eilidh Cage^b, Joseph Trott^c, Lisa Palmer^d, Anika Smith^d, Lucy Serpell^{a,e}, Will Mandy^a, Ailsa Russell^f

Unmet Needs of Children and Young Adults With ADHD: Insights From Key Stakeholders on Priorities for Stigma Reduction

Marlies Jolinde Visser ^{1,2}, Ruth Maria Hendrika Peters^{1,2}, and Marjolein Luman^{2,3}

- ontoegankelijk
- neuronormatief, stoornisgebaseerd
- paternalistisch
- ongeïnformeerd

I really missed that community aspect or that social aspect of ADHD in my therapy.

Not that therapy was bad, it really helped me a lot, but it was very much about me as an individual and what I can improve.

I myself am convinced that it is not just a disorder, but also something in relation to society.

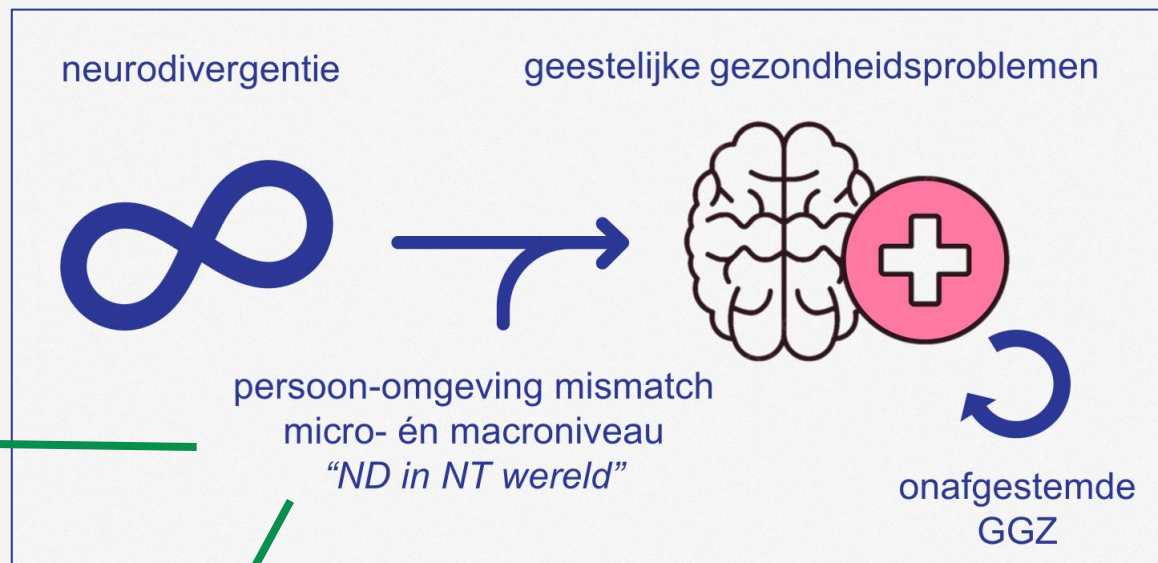
*I actually really miss the conversation about **what it means to be a neurodivergent person in that world.***

OVERZICHT

- 1) Neurodiversiteit?
- 2) Neurodivergentie ~ geestelijke gezondheid?
- 3) **Neuro-affirmatieve zorg?**

Neuro-affirmatieve zorg

- 1 Niet-stoornisgebaseerd
- 2 Ervaringsdeskundigheid
- 3 Emanciperend

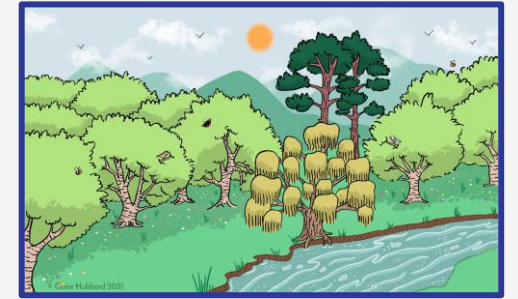
PREVENTIEVE ZORG

- **kennis-, vaardigheids- en anti-stigmatrainingen**
 - > familie, onderwijs, werk, zorg, wonen
- **identiteitsbevorderende hulp**
 - > tijdige, toegankelijke diagnostiek
 - > affirmatieve psycho-educatie
 - > peer support

CURATIEVE ZORG

neuro-affirmatieve
coaching
psychotherapie
medicamenteus beleid
residentiële psychiatrie
...

voorbeeld: anti-stigma training

- **LEANS: Learning about Neurodiversity at School**
- lespakket lagere school, regulier onderwijs, klasleerkracht
- kennis, attitudes en inclusief gedrag bevorderen m.b.t. neurodiversiteit
- materialen o.b.v fictieve, neurodiverse klasgroep

[link](#) naar de materialen

Eleonora Tilkin-Franssens, Esther van der Deen, Gert-Jan Vanaken, Lies Van Den Plas, Lora-Elly Vannieuwenhuysen & Ilse Noens

2

We denken en leren
allemaal anders

Zelfs al doen we dezelfde dingen
in de klas, dan kunnen we die
toch anders ervaren.

Het kan zijn dat we andere
dingen nodig hebben om op te
kunnen letten en te leren.
Dat is oké.

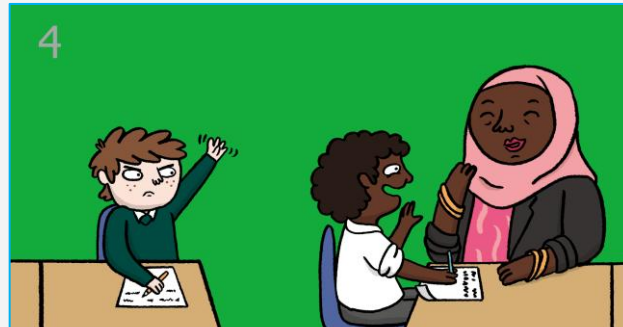
THE UNIVERSITY of EDINBURGH

LEANS

Illustrations © Claire Hubbard 2021-22
Poster © LEANS project 2022
<https://www.ed.ac.uk/halveston-research/leans>
<https://www.kuleuven.be/ogoo/leans>

KU LEUVEN

4

Willen is niet hetzelfde
als nodig hebben

Iets heel graag willen betekent
niet dat we het nodig hebben.
Iedereen heeft noden.
Wat we nodig hebben,
kan anders zijn dan wat
anderen nodig hebben
en dat is oké.

THE UNIVERSITY of EDINBURGH

LEANS

Illustrations © Claire Hubbard 2021-22
Poster © LEANS project 2022
<https://www.ed.ac.uk/halveston-research/leans>
<https://www.kuleuven.be/ogoo/leans>

KU LEUVEN

7

Onze keuzes maken
een verschil!

Leren over hoe neurodiversiteit
helpt ons om te begrijpen hoe
mensen op verschillende
manieren denken en leren.
Die verschillen zijn oké.

We kunnen kiezen hoe we
anderen behandelen
en hoe we reageren op
wie anders lijkt.

THE UNIVERSITY of EDINBURGH

LEANS

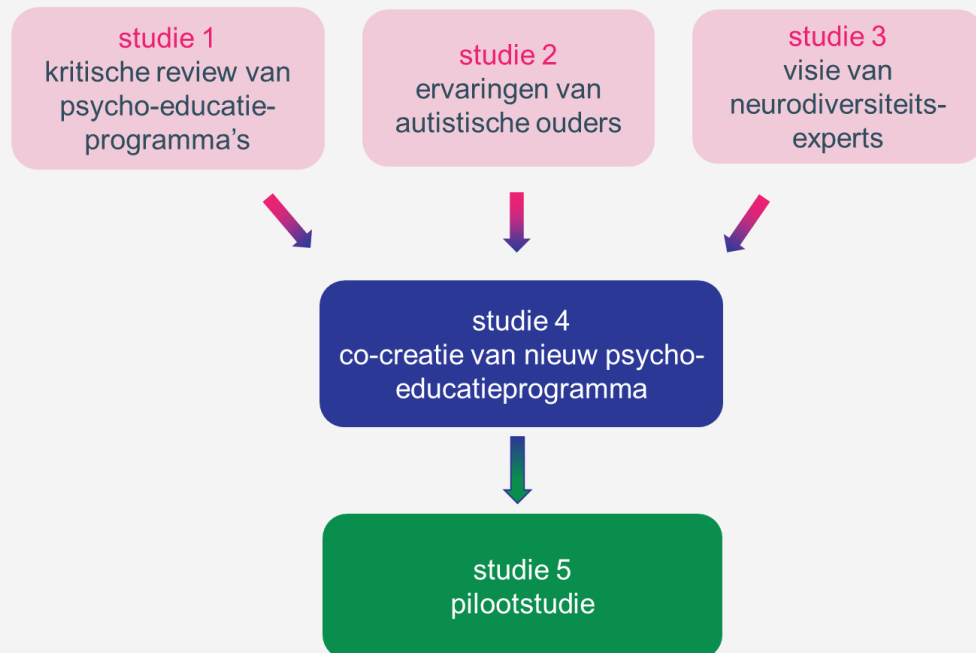
Illustrations © Claire Hubbard 2021-22
Poster © LEANS project 2022
<https://www.ed.ac.uk/halveston-research/leans>
<https://www.kuleuven.be/ogoo/leans>

KU LEUVEN

[link](#) naar alle materialen

voorbeeld: emanciperende, psycho-educatie aan ouders

- nieuw **groepsprogramma**
- ouders van jonge, recent gediagnosticeerde kinderen
- **participatief** ontwikkeltraject
- neuro-affirmatieve inhoud, **autistische co-facilitatie**

EPANEMA

Empowering Parents of Autistic children through Neurodiversity-Affirmative Psycho-Education

[link](#) naar projectwebsite
(incl. video-opnames Symposium en infographic)

voorbeeld: psycho-educatie in groep voor volwassenen

- NIPA, Nederland
- post-diagnostisch groepsprogramma
- autistische volwassenen
- 8-9 sessies
- co-facilitatie
- thuiswerk + groepsdiscussie
- versie voor adolescenten in de maak

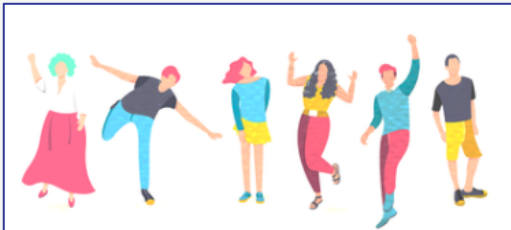
[Link](#)

voorbeeld: peer support groepen

Lies Van Den Plas , Lotte van Esch, Ilse Noens, Eleonora Tilkin-Franssens, Lora-Elly Vannieuwenhuysen, Kris Evers

'Spectrum sisters'

- groepsaanbod voor autistische tienermeisjes
- PraxisP (KU Leuven), Reinpad (ELP) en Expertise Centrum Autisme (UPC KU Leuven)
- co-facilitatie met autistische ervaringsdeskundigen

Groepsaanbod voor tienermeisjes met autisme

In dit groepsaanbod wissel je samen met andere meisjes vanaf 11 jaar ervaringen uit en werken we rond onderwerpen of vragen die de groep belangrijk vindt.

[Meer info en aanmelden](#)

[link](#)

energiebalans

jezelf zijn

opkomen voor noden

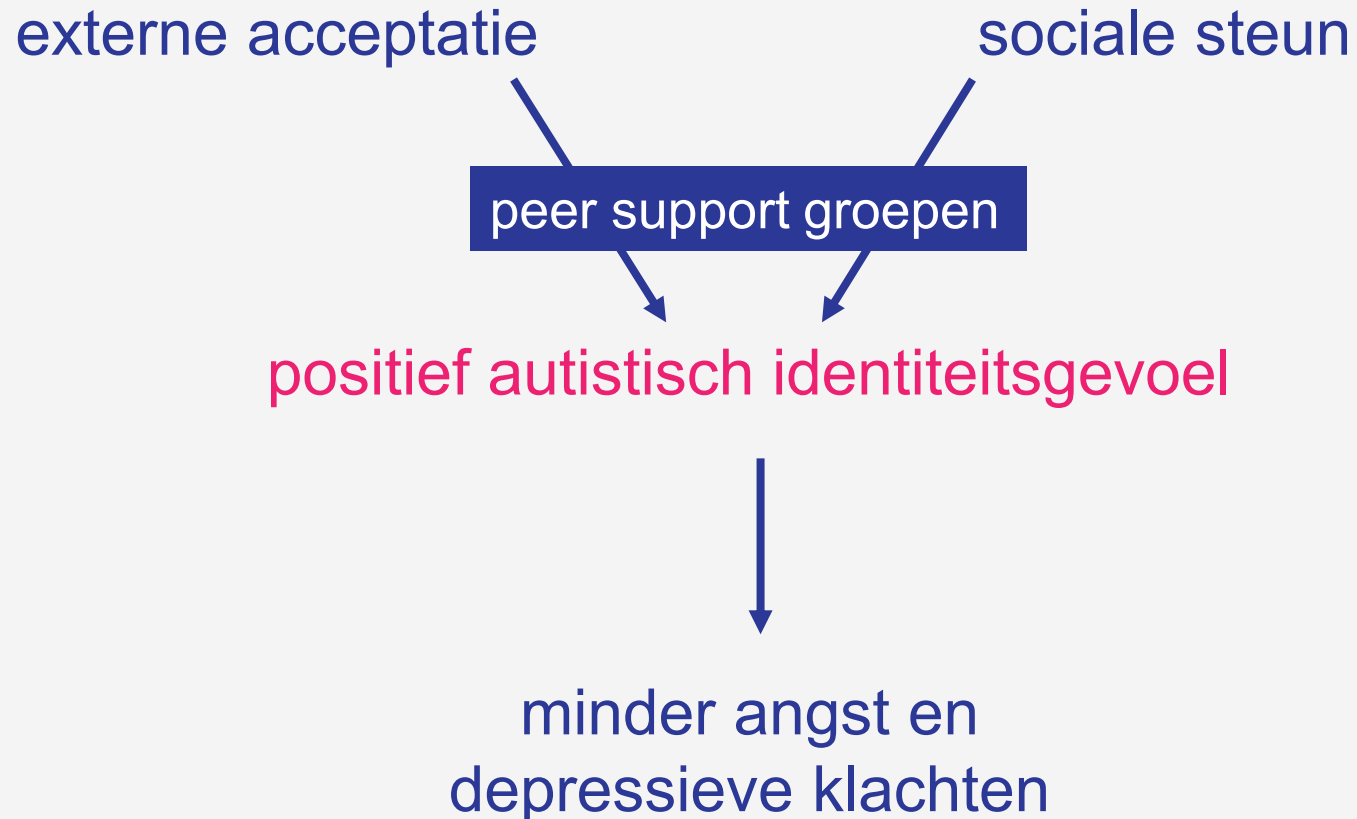

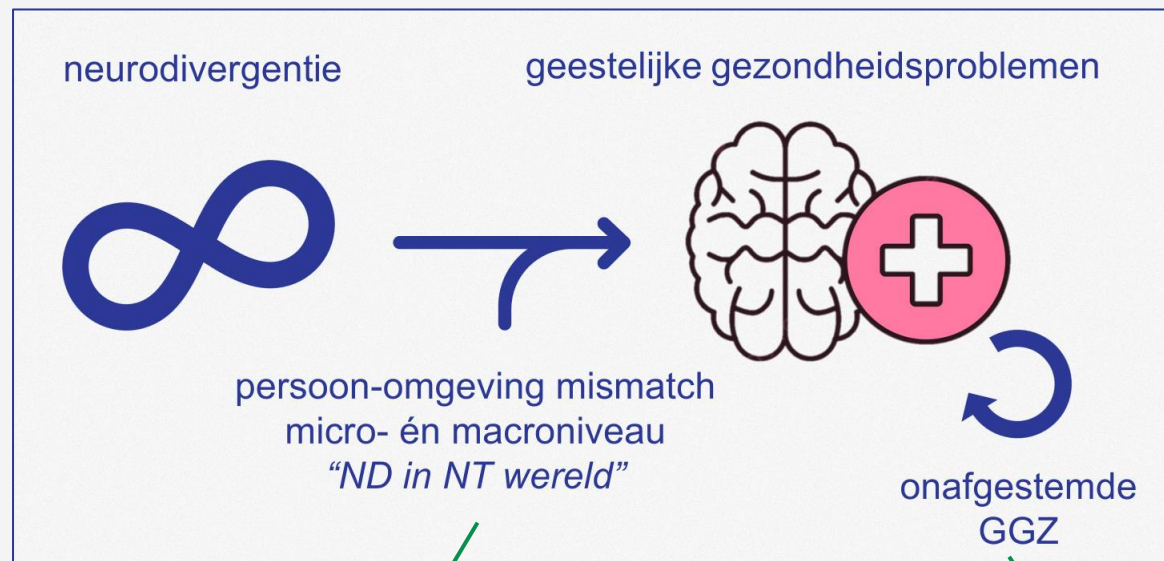
vriendschap

Autistic identity: A systematic review of quantitative research

Jade Davies¹ | Kate Cooper² | Estelle Killick¹ | Evelyn Sam¹ | Molly Healy³ |
Grace Thompson³ | Will Mandy⁴ | Benjamin Redmayne³ | Laura Crane^{1,5}

PREVENTIEF

CURATIEF

Neuro-affirmatieve zorg

- 1 Niet-stoornisgebaseerd
- 2 Ervaringsdeskundigheid
- 3 Emanciperend

Dank aan collega's, studieparticipanten
en autistische belangenbehartigers

Dank aan organisatoren
met name Annelies Verkest
en Sylvie Demeulemeestere

gertjanvanaken.be/research
gertjan.vanaken@kuleuven.be

KU LEUVEN

**Universiteit
Antwerpen**

SLIDES

